

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
PEDRO CRUZ VILLALÓN IŠVADA,
pateikta 2012 m. birželio 26 d.¹

Byla C-199/11

**Europos Sąjunga, atstovaujama Europos Komisijos,
prieš
Otis NV,
General Technic-Otis Sàrl (GTO),
Kone Belgium NV,
Kone Luxembourg Sàrl,
Schindler NV,
Schindler Sàrl,
ThyssenKrupp Liften Ascenseurs NV,
ThyssenKrupp Ascenseurs Luxembourg Sàrl**

(Rechtbank van koophandel te Brussel (Belgija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Atstovavimas „Europos Sąjungai nacionaliniuose teismuose — Komisijai suteikta kompetencija —
EB 282 straipsnis — Oficialiai Komisijos konstatuoti antikonkurenciniai veiksmai — Sąjungos vardu
Komisijos pateiktas ieškinys dėl žalos atlyginimo deliktinės atsakomybės atveju —
Komisijos kompetencija skirti sankcijas konkurencijos srityje — Chartijos 47 straipsnis — Teismų
nepriklausomumas — Sąjungos ir nacionalinių teismų teisminės priežiūros apimtis — Šalių
procesinis lygiateisiškumas“

1. Gavęs Komisijos Sąjungos vardu įvairiems liftų gamintojams pareikštą ieškinį dėl žalos atlyginimo, *Rechtbank van koophandel te Brussel* pateikė Teisingumo Teismui prašymą priimti prejudicinį sprendimą dėl dviejų klausimų, susijusių su, pirma, atstovavimu Sąjungai nacionaliniuose teismuose vykstančiuose procesuose ir, antra, su teismų nepriklausomumu ir civilinio proceso, kuriame Sąjunga dalyvauja kaip ieškovė, pareiškusi ieškinį dėl žalos atlyginimo deliktinės atsakomybės atveju, šalių procesiniu lygiateisiškumu.

2. Dėl procesinio atstovavimo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nori išsiaiškinti, ar Komisija yra Sąjungai atstovauti turinti institucija, nepaisant to, kad žala atsirado dėl sutarčių, kurias pasirašė įvairios Sąjungos institucijos ir įstaigos. Taigi Teisingumo Teismas turi nuspręsti dėl EB 282 straipsnio ir SESV 335 straipsnio taikymo laiko atžvilgiu ir jų turinio, kiek tai susiję su prieš įsigaliojant Lisabonos sutarčiai nacionaliniuose teismuose pradėtais procesais.

3. Labiau neįprastas ir palyginti sudėtingesnis yra klausimas, susijęs su teismų nepriklausomumu ir šalių procesiniu lygiateisiškumu, vadinasi, su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsniu. Teisingumo Teismo prašoma atsakyti į klausimą, ar Sąjunga turėtų pateikti ieškinį dėl žalos atlyginimo nacionaliniuose teismuose, kai žala patirta dėl antikonkurencinių veiksmų, kuriuos

¹ — Originalo kalba: ispanų.

konstatavo viena iš Sąjungos institucijų. Atsakovės pagrindinėje byloje teigia, kad Komisija, kaip privalomo sprendimo, kuriuo konstatuojamas EB 81 straipsnio 1 dalies (dabar SESV 101 straipsnio 1 dalis) pažeidimas, rengėja, veikia kaip *privilegiuota* ieškovė, iškreipianti nacionalinio teismo teisminę valdžią, taip pat galių pusiausvyrą, kuri turi vyrauti tarp teismo proceso šalių.

I – Teisinis pagrindas

4. Europos Bendrijų sutarties 282 straipsnyje nustatyta:

„Kiekvienoje valstybėje narėje Bendrija naudojasi plačiausiu teisnumu, suteikiamu juridiniams asmenims pagal jų įstatymus; ji gali įsigyti kilnojamąjį ir nekilnojamąjį turtą bei juo disponuoti ir būti šalimi teismo procese. Šiuo tikslu Bendrijai atstovauja Komisija.“

5. Nuo 2009 m. gruodžio 1 d. įsigaliojus Lisabonos sutarčiai, EB 282 straipsnis buvo pakeistas dabartiniu SESV 335 straipsniu, kuriame nustatyta:

„Kiekvienoje valstybėje narėje Sąjunga naudojasi plačiausiu teisnumu, suteikiamu juridiniams asmenims pagal jų įstatymus; ji gali įsigyti kilnojamąjį ir nekilnojamąjį turtą bei juo disponuoti ir būti šalimi teismo procese. Šiuo tikslu Sąjungai atstovauja Komisija. Tačiau Sąjungai atstovauja institucijos, remdamosi savo administracine autonomija, tokiais klausimais, kurie susiję su jų atitinkama veikla.“

6. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnio „Teisė į veiksmingą teisinę gynybą ir teisingą bylos nagrinėjimą“ 1 dalyje nustatyta:

„Kiekvienas asmuo, kurio teisės ir laisvės, garantuojamos Sąjungos teisės, yra pažeistos, turi teisę į veiksmingą jų gynybą teisme šiame straipsnyje nustatytais sąlygomis.“

7. Reglamento (EB) Nr. 1/2003 dėl konkurencijos taisyklių įgyvendinimo² 16 straipsnyje „Vienodas Bendrijos konkurencijos teisės taikymas“, nustatyta:

„1. Valstybių narių konkurencijos institucijų priimami sprendimai dėl susitarimų, sprendimų ar veiklos pagal [EB] 81 ar 82 straipsnį, jau esančių Komisijos sprendimo objektu, negali prieštarauti Komisijos priimtam sprendimui. Be to, nacionaliniai teismai turi vengti priimti sprendimus, kurie prieštarautų sprendimui, Komisijos ketinamam priimti jos pradėtoje byloje. Todėl nacionalinis teismas gali įvertinti, ar reikia sustabdyti bylą. Šis įpareigojimas nepažeidžia teisių ir pareigų, numatytų Sutarties 234 straipsnyje.

2. Valstybių narių konkurencijos institucijų priimami sprendimai dėl susitarimų, sprendimų ar veiklos pagal [EB] 81 ar 82 straipsnį, jau esančių Komisijos sprendimo objektu, negali prieštarauti Komisijos priimtam sprendimui.“

II – Faktinės aplinkybės ir procesas

8. Gavusi kelis skundus Komisija 2004 m. pradėjo tyrimą dėl keturių pagrindinių Europos liftų ir eskalatorių gamintojų (*Kone*, *Otis*, *Schindler* ir *ThyssenKrupp*) antikonkurencinių veiksmų. Tyrimas buvo baigtas priėmus 2007 m. vasario 21 d. sprendimą, kuriuo keturioms minėtoms įmonėms už keturis itin sunkius tuometinio EB 81 straipsnio 1 dalies (dabar – SESV 101 straipsnis)³ pažeidimus skirtos baudos.

2 — 2002 m. gruodžio 16 d. Tarybos reglamentas (OL L 1, 2003, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 2 t., p. 205).

3 — 2007 m. vasario 21 d. Komisijos sprendimas C(2007) 512 galutinis dėl [EB] 81 straipsnio taikymo procedūros (byla COMP/E-1/38.823 – Liftai ir eskalatoriai) (OL C 75, 2008, p. 19).

9. Atitinkamos įmonės Bendrajam Teismui pateikė ieškinį dėl panaikinimo, kuris 2011 m. liepos 13 d. sprendimais buvo atmestas⁴. Bendrasis Teismas atmetė visus ieškovių nurodytus panaikinimo pagrindus, išskyrus susijusį su sankcijos dydžiu, kurį pateikė *ThyssenKrupp* – jis pripažintas iš dalies pagrįstu ir sankcija buvo sumažinta⁵.

10. 2008 m. birželio 20 d. Komisija, atstovaudama tuometinei Europos bendrijai, pareiškė ieškinį Belgijos teismuose, kuriuo iš minėtų įmonių reikalavo atlyginti 7 061 688 eurų dydžio žalą. Komisija teigė, kad tuometinė Europos bendrija dėl įmonių atsakovių suderintų neteisėtų antikonkurencinių veiksmų patyrė finansinių nuostolių Belgijoje ir Liuksemburge. Iš tikrųjų Europos bendrija sudarė kelias sutartis dėl liftų ir eskalatorių įrengimo, priežiūros ir renovavimo darbų skirtinguose Europos institucijų, turinčių biurus abiejose šalyse, pastatuose, kurių kaina dėl sudaryto susitarimo – jį Komisija pripažino neteisėtu – buvo didesnė už rinkos kainą.

11. Įmonės atsakovės ginčijo ieškinį ir nurodė, kad Komisija neturi teisės atstovauti Europos bendrijai. Be to, atsakovės nurodė Belgijos teismo nešališkumo trūkumą ir šalių procesinio lygiateisiškumo principo pažeidimą, nes vykstant EB 81 straipsnio 1 dalies (dabar – SESV 101 straipsnio 1 dalis) pažeidimo tyrimo procedūrai Komisija turi ypatingą vaidmenį.

12. Atsižvelgdamas į atsakovių priešpriešinius argumentus, *Rechtbank van koophandel te Brussel* nusprendė Teisingumo Teismui pateikti prejudicinius klausimus.

III – Prejudicinis klausimas ir procesas Teisingumo Teisme

13. 2011 m. balandžio 28 d. Bendrojo Teismo kanceliarijoje buvo įregistruotas *Rechtbank van koophandel te Brussel* prašymas priimti prejudicinį sprendimą; jame pateikti šie prejudiciniai klausimai:

- „1. a) EB 282 straipsnyje (dabar – SESV 335 straipsnis) nustatyta, kad Sąjungai atstovauja Komisija. SESV 335 straipsnyje ir Finansinio reglamento 103 ir 104 straipsniuose nustatyta, kad Sąjungai atstovauja institucijos, remdamosi savo administracine autonomija, tokiais klausimais, kurie susiję su jų atitinkama veikla, o dėl to šios institucijos – išimtinai arba ne – gali atstovauti teisme. Neabejotina, jog per didelės kainos mokėjimas vykdytojiui dėl to, kad buvo sudarytas kartelis, laikomas „sukčiavimu“. Belgijos teisėje galioja principas *lex specialis generalibus derogat*. Jei šis principas taikomas ir Europos teisėje, ar iniciatyva pareikšti ieškinį tenka atitinkamoms institucijoms (išskyrus atvejus, kai Komisija pati buvo perkančioji organizacija)?
- b) (Papildomas klausimas) Ar Komisija privalo mažų mažiausiai turėti institucijų įgaliojimą atstovauti, kad galėtų ginti jų interesus teisme?
2. a) Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnyje ir Europos žmogaus teisių konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje kiekvienam asmeniui užtikrinta teisė į teisingą bylos nagrinėjimą ir su ja susijęs principas, kad niekas negali būti teisėjas savo byloje. Ar su šiuo principu suderinama aplinkybė, kad Komisija pirmajame etape buvo konkurencijos institucija ir už skundžiamus veiksmus, t. y. kartelio sudarymą, skyrė sankciją, nes jais pažeistas EB 81 straipsnis (dabar – SESV 101 straipsnis), pati atlikusi tyrimus, kad pasirengtų bylos dėl žalos atlyginimo nagrinėjimui nacionaliniame teisme antrame etape ir

4 — 2011 m. liepos 13 d. sprendimai: *Schindler Holding ir kiti prieš Komisiją* (T-138/07, Rink. p. II-4819); *General Technic-Otis ir kiti prieš Komisiją* (T-141/07, T-142/07, T-145/07 ir T-146/07, Rink. p. II-4977); *ThyssenKrupp Liften Ascenseurs ir kiti prieš Komisiją* (bylos T-144/07, T-147/07, T-148/07, T-149/07, T-150/07 ir T-154/07, Rink. p. II-5129) ir *Kone ir kiti prieš Komisiją* (byla T-151/07, Rink. p. II-5313).

5 — Ankstesnėje išnašoje minėto Sprendimo *ThyssenKrupp Liften Ascenseurs ir kiti prieš Komisiją* 303–323 punktai.

priimtų sprendimą dėl ieškinio pareiškimo, kai tas pats Komisijos narys atsakingas už abu taip tarpusavyje susijusius klausimus, kad nacionalinis teismas, į kurį buvo kreiptasi, negalėjo nukrypti nuo sprendimo skirti baudą?

- b) (Papildomas klausimas) Jei į 2a klausimą reikėtų atsakyti neigiamai, t. y. egzistuoja nesuderinamumas, kaip pagal Sąjungos teisę asmuo, kuriam padaryta žala (Komisija ir (arba) institucijos ir (arba) Sąjunga) neteisėtais veiksmais (sudarant kartelį), gali apginti savo teisę į žalos atlyginimą, kuri yra pagrindinė teisė?“

14. Atsakovės pagrindinėje byloje (*Schindler NV, Otis NV, ThyssenKrupp Liften Ascenseurs NV ir Kone Belgium NV*), taip pat Komisija pateikė rašytines pastabas.

15. 2012 m. kovo 14 d. buvo surengtas teismo posėdis, kuriame visos šalys pagrindinėje byloje ir Taryba pateikė žodines pastabas.

IV – Pirmasis klausimas

16. Pirmasis pateiktas klausimas susijęs su EB 282 straipsnio (kuris buvo panaikintas) išaiškinimu ir jo santykiu su dabar galiojančia lygiaverte nuostata – SESV 335 straipsniu.

17. Iš tikrųjų *Rechtbank* pateiktas klausimas susijęs su dviem aspektais: pirmasis – su EB 282 straipsnio taikymu laiko atžvilgiu, konkrečiai kalbant, su nacionalinėmis bylomis, kurios buvo pradėtos prieš 2009 m. gruodžio 1 d., t. y. prieš įsigaliojant naujam SESV 335 straipsniui; antrasis – su EB 282 straipsnio išaiškinimu. Abu klausimus nagrinėsiu atskirai.

A – Dėl EB 282 straipsnio taikymo laiko atžvilgiu

18. Pirmasis aspektas, dėl kurio turiu pateikti sprendimą, susijęs su EB 282 straipsnio taikymu *ratione temporis*, nes Komisija 2008 m. birželio 20 d. pateikė ieškinį *Rechtbank* – pusantrų metų anksčiau, nei įsigaliojo SESV 335 straipsnis.

19. SESV 335 straipsniu įtvirtinus ligšiolinę praktiką, pagal kurią Sąjungai atstovavo įvairios tinkamai įgaliotos institucijos – niuansai šioje byloje nėra svarbūs, – pirminėje teisėje EB 282 straipsnyje nustatyta taisyklė buvo „apversta“. Jei pagal EB sutartį teisė atstovauti Bendrijai buvo suteikta Komisijai, nuo šiol ši teisė suteikiama kiekvienai Sąjungos institucijai. Taigi, kalbama apie dvi Sąjungos normas, kuriose *a priori* nustatoma skirtinga atstovavimo Sąjungai valstybių narių teismuose tvarka⁶. Todėl būtina nustatyti, ar šioje byloje, kuri pradėta prieš įsigaliojant Lisabonos sutarčiai, turi būti taikomas EB 282 straipsnis, ar SESV 335 straipsnis.

20. Visų pirma pažymėtina, kad nei EB 282 straipsnis, nei SESV 335 straipsnis yra ne procesinės normos, o materialinės Sąjungos vidaus veikimo organizacinės normos. Šiomis nuostatomis Sąjunga nustato, kuri institucija jai atstovauja *ad extra*, įskaitant nacionaliniuose teismuose pradėtose bylose. Taip pat ir Lisabonos sutartyje nėra jokios nuostatos, kuri apibrėžtų SESV 335 straipsnio taikymą laiko atžvilgiu. Nesant tokios nuostatos, minėtas straipsnis taikomas tik *pro futuro*. Todėl bet koks galimas atgalinis taikymas turi būti atmestas, o anksčiau sukurtiems teisiniams santykiams, įskaitant proceso teise grindžiamus santykius, joks poveikis nedaromas.

6 — Dėl dviejų nuostatų skirtumų savo nuomonę pateikiau 2011 m. sausio 13 d. savo išvados byloje *Briuselis – sostinės regionas* (2011 m. gegužės 5 d. sprendimas, C-137/10, Rink. p. I-3515) 46 punkte.

21. Taigi pradedant bylą *Rechtbank* galiojusi Sąjungos teisės norma, kuria vadovaujantis nustatoma institucija, turinti teisę atstovauti Sąjungai *ad extra*, buvo EB 282 straipsnis. Tinkamai nustačius proceso teisę grindžiamą santykį, naujo SESV 335 straipsnio, kuris taikomas tik po 2009 m. gruodžio 1 d. susiklosčiusiems teisiniams santykiams, įsigaliojimas niekaip nekeičia ieškovės pagrindinėje byloje procesinio statuso.

22. Kitas klausimas, ar atsižvelgiant į konkrečias bylos aplinkybes ir į EB 282 straipsnį teisę atstovauti Bendrijai tenka Komisijai.

B – Dėl EB 282 straipsnio taikymo srities

23. Kaip nurodyta, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas abejoja, ar Komisija turi teisę atstovauti Europos Sąjungai jo nagrinėjamoje byloje. EB 282 straipsnyje, kuris, kaip minėta, yra šioje byloje taikytina teisės norma, numatyta, kad Komisija išimtinai atstovauja Sąjungai valstybių narių teismuose.

24. Atsakovės pagrindinėje byloje detalai nurodo, kad šia teisės norma nustatoma tik bendra taisyklė, nuo kurios nagrinėjamu atveju nukrypstama EB 274 ir 279 straipsniais, kuriuose nustatytos specialios nuostatos, susijusios su Bendrijos finansinių interesų apsauga – šios nuostatos išplėtos Reglamente (EB, Euratomas) Nr. 1605/2002⁷. Atsakovių manymu, pagal minėto reglamento 59 ir 60 straipsnius kiekvienai Bendrijos institucijai suteikiami įgaliojimai įgyvendinti savo biudžetą. Minėtose nuostatose nustatyta, kad, esant rangovo klaidoms, neatitikimams ar sukčiavimui, kiekviena institucija gali susigrąžinti jau išmokėtas sumas.

25. Galiausiai, atsakovių manymu, egzistuoja EB 282 straipsnio bendrosios taisyklės, kuria Komisijai suteikiamas įgaliojimas atstovauti Bendrijai teisme, išimtis – specialioji teisės norma (*lex specialis*), kuri nustatyta finansų teisės aktuose; pagal minėtą taisyklę kiekviena institucija turi teisę ginti teisme savo finansinius interesus.

26. Mano manymu, ryšiui tarp šių dviejų taisyklių pritaikius *lex specialis derogat legi generali*, problema nėra visiškai išsprendžiama. Ši taisyklė tampa svarbia, kai abiem nuostatomis siekiama tapačių tikslų, o jų turinys prieštarauja⁸. Tačiau, kaip nurodysiu, atsakovių paminėtomis nuostatomis siekiama skirtingų tikslų, be to, jų turinys nėra visiškai nesuderinamas.

27. Iš tiesų EB 274 ir 279 straipsniais, taip pat Reglamento Nr. 1605/2002 nuostatomis kiekvienai institucijai suteikiami įgaliojimai įgyvendinti savo biudžetą, taip pat įgaliojimai imtis „visų, jų manymu, būtinų priemonių, įskaitant nutraukti procesą“. Atvirkščiai, EB 282 straipsnis yra susijęs tik su *Bendrijos* teismumu ir Komisijos teise jai atstovauti. Abi nuostatos tarpusavyje neprieštarauja ir jomis nesiekiama tapačių tikslų: viena nustatoma, kad kiekviena institucija turi teisę nuspręsti dėl jai tenkančių finansinių išteklių apsaugos priemonių, o kita apibrėžiamas Komisijai pavestas uždavinys atstovauti Bendrijai, įskaitant nacionaliniuose teismuose. Kalbama apie du atskirus ir savarankiškus aspektus, į kuriuos atsižvelgus galima rasti darnų išaiškinimą, nes sprendimas dėl Bendrijos institucijos priimtų biudžeto įgyvendinimo priemonių nėra visiškai tas pats, kas yra įgaliojimų perdavimas atstovauti Bendrijai tuo atveju, kai ji nusprendžia kreiptis į nacionalinius teismus.

⁷ — 2002 m. birželio 25 d. Tarybos reglamentas Nr. 1605/2002 dėl Europos Bendrijų bendrajam biudžetui taikomo finansinio reglamento (OL L 248, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 1 sk., 4 t., p. 74).

⁸ — Žr., be kita ko, 2005 m. balandžio 14 d. Sprendimo *Belgija prieš Komisiją* (C-110/03, Rink. p. I-2801) 3 punktą; 2004 m. gruodžio 15 d. Sprendimo *Süig* (C-272/03, Rink. p. I-11941) 16 punktą ir 2007 m. liepos 18 d. Sprendimo *Derin* (C-325/05, Rink. p. I-6495, 325/05), 55 punktą.

28. Tokį Sutarties aiškinimą netiesiogiai patvirtino Teisingumo Teismas Sprendime Briuselis – sostinės regionas⁹; jo nuomone, Komisijos atstovavimo įgaliojimų perdavimas kitoms Bendrijos institucijoms buvo teisėtas. Teisingumo Teismo manymu, plačiai paplitusios praktikos teismuose pripažinimas atitiko „gero administravimo interesą, kad nacionaliniuose teismuose pateikiant ieškinius Bendrijoms praktiškai atstovautų <...> su atitinkamu aktu ar ieškiniu susijusi institucija“¹⁰. Šio didesnio veiksmingumo buvo pasiekta, kai Komisija perdavė įgaliojimus atitinkamai institucijai¹¹.

29. Sprendimo motyvuose patvirtinama, kad Komisija turi atstovavimo įgaliojimą, kuris yra išimtinis, tačiau tokie įgaliojimai gali būti perduoti kitoms institucijoms. Vis dėlto jokia būdu nesuteikiama pirmenybė taikyti Reglamentą Nr. 1605/2002, kuriuo iš Komisijos būtų atimtos jai EB 282 straipsniu suteiktos teisės. Bet kuriuo atveju, kai kita institucija, ne Komisija, atstovavo Sąjungai valstybės narės teismuose, ši funkcija buvo įgyvendinta Komisijai atitinkamai perdavus įgaliojimą, o ne dėl EB 274 ir 279 straipsnių ir Reglamento Nr. 1605/2002 *lex specialis* pobūdžio, kaip teigia atsakovės pagrindinėje byloje.

30. Galiausiai, jei argumentas, susijęs su *lex specialis*, būtų teisingas, EB 282 straipsnio pakeitimas dabar galiojančiu SESV 335 straipsniu būtų buvęs nereikalingas. Kaip žinoma, pagal naują teisės normą kiekvienai Sąjungos institucijai suteikiama teisė atstovauti Sąjungai, taip iš Komisijos atimant jos tradicinį monopolį šioje srityje. Kaip nurodžiau savo išvadoje, pateiktoje minėtoje byloje Briuselis – sostinės regionas, šis SESV 335 straipsnis yra konsoliduotos praktikos, susijusios su įgaliojimų perdavimu, teisinė išraiška¹². Ši praktika, kaip minėtoje byloje patvirtino Teisingumo Teismas, yra visiškai teisėta, nors ir gali būti patobulinta, kiek tai susiję su jos veiksmingumu.

31. Todėl Komisija yra teisi – tokios nuomonės laikosi ir Taryba, – kai teigia, kad jos elgesys atitinka EB 282 straipsnį. *Rechtbank* pateiktoje byloje šalis buvo ne Komisija, bet Europos bendrija. Komisija, kaip Bendrijos atstovė pagal EB 282 straipsnį, turėjo visišką teisę atsisakyti neperduoti atstovavimo funkcijų kitoms institucijoms ir atitinkamai atstovauti visai Bendrijai. Atsižvelgiant į EB 282 straipsnį, nėra jokio pagrindo prieštarauti tokiam sprendimui.

C – Apibendrinimas

32. Apibendrinamas manau, kad EB 282 straipsnis taikomas nacionalinių teismų bylose, kurios 2009 m. gruodžio 1 d. vis dar buvo nagrinėjamos, ir nebūtina *a posteriori* reikalauti iš Sąjungos įvykdyti atstovavimo sąlygas, nustatytas SESV 335 straipsnyje.

33. Taip pat manau, kad EB 282 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad juo nedraudžiama Komisijai Bendrijos vardu pateikti ieškinį žalai atlyginti, kurį iš pradžių palaikė įvairios Bendrijos institucijos ir įstaigos.

V – Antrasis klausimas

34. Antruoju prejudiciniu klausimu *Rechtbank* Teisingumo Teismui išreiškia savo abejones dėl to, ar pagal Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnį Komisijai Sąjungos vardu leidžiama pateikti ieškinį dėl žalos, padarytos pažeidus EB 81 straipsnio 1 dalį (dabar – SESV 101 straipsnio 1 dalis), atlyginimo, jei prieš tai pati Komisija priėmė sprendimą, kuriuo konstatuojamas toks pažeidimas ir kuris kompetentingam teismui yra privalomas. Kadangi Komisijos sprendimas yra

9 — 6 išnašoje nurodytas sprendimas.

10 — Pirmesnėje išnašoje minėto sprendimo 20 punktas.

11 — Taip pat šiuo klausimu žr. 1973 m. lapkričio 13 d. Sprendimo *Werhahn Hansamühle prieš Tarybą* (63/72-69/72, Rink. p. 1229) 7 punktą.

12 — Minėtos išvados 46 punktas.

privalomas, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas abejoja dėl to, ar turi galimybę išnagrinėti bylą užtikrindamas nepriklausomumo reikalavimą. Taip pat prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar tokia padėtis atitinka šalių procesinio lygiateisiškumo civiliniame procese principą.

35. Atsakovės pagrindinėje byloje mano, jog tai, kad nacionalinį teismą saisto Komisijos sprendimas, pažeidžia teismų nepriklausomumo principą, kuriuo grindžiamas Chartijos 47 straipsnis ir kuris aiškiai nustatytas Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnyje. Be to, atsakovės mano, kad pažeidžiamas šalių procesinio lygiateisiškumo principas, kuris taip pat garantuojamas pagal abi minėtas nuostatas. Atsakovės yra įsitikinusios, kad Komisija, vykdanči konkurencijos institucijos funkcijas ir turinti jos statusą, turi ir privilegijuotą informaciją apie atitinkamas įmones, su kuria gali susipažinti ne visos atsakovės. Be šių argumentų, atsakovės nurodo kitus, kurie nesusiję su prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo klausimais, todėl šioje išvadoje jų aptarti nereikia¹³.

36. Komisija, palaikoma Tarybos, teigia, kad jos veiksmai buvo teisėti, ir pažymi, jog nėra jokios neatitikties tarp jos, kaip ieškovės pagrindinėje byloje, pozicijos, ankstesnių jos, kaip konkurencijos institucijos, veiksmų ir Chartijos 47 straipsnyje bei EŽTK 6 straipsnyje nustatytų reikalavimų. Ji teigia, kad teisės tarnybos, kurioms buvo pavesta užtikrinti Sąjungos gynybą pagrindinėje byloje, veikė visiškai atskirai nuo teisės tarnybos darbuotojų, atsakingų už bylas konkurencijos srityje. Be to, Komisija teigia, kad rengiant ieškinį ar kokį nors kitą dokumentą, kuris buvo pateiktas civilinėje byloje, nepasinaudota jokia konfidencialia informacija. Ji taip pat mano, kad pagal Europos Žmogaus Teisių Teismo (EŽTT) praktiką nedraudžiama, kad jos sprendimas, nors jį priėmė viena iš bylos šalių, saistytų teismą, jei šiam sprendimui gali būti taikoma visiška teisminė priežiūra, kaip tai galėjo atsitikti ir iš tiesų atsitiko šioje byloje.

37. Siekdamas atsakyti į *Rechtbank* pateiktus klausimus pirmiausia nagrinėsiu klausimą, susijusį su kompetentingo teismo nepriklausomumu; šis klausimas, kaip dabar pabandysiu įrodyti, yra labiau susijęs su jurisdikcijos apimtimi nei su teismo nešališkumu. Toliau dėmesį sutelksiu į šalių procesinio lygiateisiškumo principą nacionaliniame teisme vykstančiame civiliniame procese.

A – Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo kompetencijos nagrinėti ieškinį dėl žalos atlyginimo deliktinės atsakomybės apimties apribojimas

38. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas išreiškė abejonę, kuri trumpai gali būti apibūdinta taip: ar priimdama sprendimą, kuriuo pripažįstama, kad susitarimas pažeidžia EB 81 straipsnį (dabar – SESV 101 straipsnio 1 dalis), Komisija įpareigoja visas viešosios valdžios institucijas, įskaitant nacionalines. Jeigu vėliau Komisija nacionaliniame teisme pateikia ieškinį pripažinti atsakomybę už žalą, padarytą Sąjungai dėl minėtų antikonkurencinių veiksmų, pagrįstai kyla abejonė, ar minėtas procesas nepažeidžia kiekvieno asmens teisės, kad jo bylą išnagrinėtų nešališkas teismas. Kadangi kompetentingas nacionalinis teismas – šiuo atveju *Rechtbank van koophandel te Brussel* – turi pripažinti žalą remdamasis neteisėtais veiksmais, kuriuos jį praktiškai privertė pripažinti viena iš bylos šalių, panašu, kad atitinkamas teismo diskrecijos sumažėjimas prilygsta nepateisinam jo nepriklausomumo apribojimui.

39. Toks argumentas, kaip ką tik buvo nurodyta, nepaisant jo tariamo įtikinamumo, mano manymu, yra nepagrįstas.

13 — Įmonės atsakovės nurodė galimą pagrindinės teisės į privatų gyvenimą pažeidimą tiek, kiek tai susiję su juridinių asmenų privatumo apsauga ir profesine paslaptimi.

40. Pirmiausia būtina pažymėti, kad ieškinį dėl atsakomybės pripažinimo Bendrijos teisme pateikia ne Komisija, bet Bendrija, šiuo atveju – Sąjunga. Tai nėra tas atvejis, kai Komisija priima teisės aktą, paskui pati pateikia ieškinį prieš privatų asmenį reikalaudama atlyginti jai padarytą žalą. Atvirkščiai, Komisija nacionaliniame procese dalyvauja ne kaip bylos šalis, o kaip Sąjungos, galbūt kaip nukentėjusiosios šalies, patyrusios tam tikrą žalą, kuri gali būti nustatyta individualiai ir kurią atitinkamai patyrė įvairios jos institucijos ir įstaigos, atstovė.

41. Toks išaiškinimas pradeda silpninti atsakovių pagrindinėje byloje argumentą, nes funkcijų, kurias jos ginčija, sudvejinimas yra tik normalaus valdžios galių paskirstymo sudėtingoje politinėje administracinėje organizacijoje, tarp kurios uždavinių yra viešosios politikos rengimas ir įgyvendinimas, taip pat tokios organizacijos teisių ir teisėtų interesų gynimas bet kokiame teisme, padarinys. Taip yra Sąjungos, kurioje paskirstant galias svarbūs įgaliojimai buvo patikėti Komisijai, atveju. Iš tiesų tai, kad Komisija įgyvendina jai suteiktus įgaliojimus konkurencijos srityje ir tuo pačiu metu atstovauja Sąjungai teismuose, nerodo valdžios galių paskirstymo struktūros iškraipymo ir šališkumo, kaip teigia įmonės atsakovės. Atvirkščiai, visos politinės organizacijos, įskaitant valstybės nares, turi būdų apginti teisme savo teises ir interesus¹⁴. Be to, viešosios valdžios institucijų teisė kreiptis į bendruosius teismus parodo didelę pažangą konsoliduojant teisinę valstybę, kurioje valstybės institucijos laipsniškai praranda savigynos galias ir savo teisių gynimą patiki teismams. Taip šioje byloje yra Sąjungos, kuri neturi savarankiškų priemonių, kad prievarta išsireikalautų atlyginti patirtą žalą, tačiau turi kreiptis į teismą, šiuo atveju į nacionalinį teismą tam, kad būtų atlyginta neteisėtais veiksmais padaryta žala, atveju. Pagal EB 282 straipsnį teisė atstovauti Sąjungai teisme, neatsižvelgiant į tai, su kokios srities klausimais susiduriama, yra patikėta Komisijai.

42. Atsižvelgiant į tai, kas pasakyta, pirma, pažymėtina, kad Sąjunga (ne Komisija) pagrindinėje byloje dalyvauja ne kaip institucija, turinti viešąsias galias ir įpareigota užtikrinti konkurenciją vidaus rinkoje, bet kaip tam tikrų įmonių, tariamai atsakingų už žalą, klientė (vartotoja). Sąjunga iš tiesų įgyvendina savo konkurencijos politiką pagal Sutartį priimdama sprendimus, o ši byla susijusi su civiliniu procesu, kuris nėra šios politikos sudėtinė dalis – tai procedūra, kuria vadovaujantis siekiama išsireikalauti atlyginti finansinius nuostolius ir atkurti teisinę padėtį privačiu lygmeniu. *Rechtbank* nagrinėjamoje byloje, kaip teismo posėdyje nurodė Komisija ir Taryba, Sąjunga veikia kaip privatus asmuo, turtingą žalą patyrusi nukentėjusi šalis. Todėl, priešingai, nei teigia atsakovės, funkcijos nedubliuojamos, tačiau yra du veiksmi, kurie ne tik aiškiai atskirti laiko atžvilgiu, bet pirmiausia aiškiai skiriasi jų metodai ir tikslai¹⁵.

43. Padarius pirmą pastabą, toliau reikia nustatyti, ar Sąjungos institucijos – šiuo atveju Komisijos – priimtas sprendimas, kurio turinys įpareigoja visas nacionalines viešosios valdžios institucijas, įskaitant teismus, nepagrįstai iš šių teismų atima jų *nepriklausomumą*, kai jie turi priimti sprendimą dėl minėtu institucijos sprendimu grindžiamo ieškinio dėl žalos atlyginimo. Mano manymu, toks požiūris į padėtį, kai dėmesys sutelkiamas į teismo nepriklausomumą ir kuriuo vadovaujasi tiek prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, tiek pagrindinės bylos šalys, netinkamas. Nė viena iš šios bylos šalių neabejoja dėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo nešališkumo, taip pat nekyla klausimas dėl neteisinio ir neteisėto kišimosi į pagrindinės bylos eigą. Atvirkščiai, šios bylos aplinkybėmis abejonės yra susijusios su *prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo jurisdikcijos apimtimi*, kaip preziumuojama, apribota atsižvelgiant į Komisijos sprendimą, kuris jį

14 — Tokia teisminė viešosios valdžios institucijų apsauga tam tikrais atvejais suteikiama remiantis pagrindine teise į veiksmingą teisminę apsaugą. Taip yra, be kita ko, Austrijoje (žr., pavyzdžiui, Konstitucinio Teismo sprendimą 11.828/1988); Vokietijoje (žr. Konstitucinio Teismo sprendimą 6, 45 (49); 21, 362 (373) ir 61, 82 (104)) arba Ispanijoje (žr. Konstitucinio Teismo sprendimą 175/2001). Šiuo atžvilgiu žr. F. Velasco Caballero *Tutela Judicial Efectiva a las Administraciones Públicas. La Administración como titular de los derechos fundamentales del art. 24.1 de la Constitución*, Bosch, Barselona, 2003.

15 — Dėl viešųjų konkurencijos politikų pagrindų ir tikslų bei civilinių ieškinų dėl žalos atlyginimo žr. W. P. J. Wils *The Relationship between Public Antitrust Enforcement and Private Actions for Damages, World Competition*, 32, Nr. 1, 2009, p. 5–11, ir A. P. Komninos *EC Private Antitrust Enforcement. Decentralised Application of EC Competition Law by National Courts*, Hart Publishing, Oksfordas ir Portlandas, 2008, p. 7–12.

įpareigoja ir iš anksto nustato vieną iš dviejų bylos sąlygų: pažeidimo buvimą, kurį konstatavo kompetentinga institucija. Tokio aiškinimo laikosi ir EŽTT, kai nagrinėja bylas, kuriose jo diskrecija yra apribota. Tokiais atvejais EŽTT mano, kad klausimas susijęs ne tiek su atitinkamo teismo nepriklausomumu, bet su pačiu jo, kaip „teismo“, statusu¹⁶.

44. Šiomis aplinkybėmis manau, kad *Rechtbank* pareikštas prieštaravimas susijęs ne tiek su teismo „nepriklausomumu“, bet su jo gebėjimu remiantis neribota jurisdikcija išnagrinėti pradėtą civilinę bylą.

45. Siekdamas išsklaidyti šią abejonę, pirmiausia siūlau išnagrinėti aptariamo Komisijos sprendimo pobūdį ir jo teisinį poveikį nacionaliniuose teismuose. Paskui nurodysiu, kaip minėtam sprendimui taikoma visapusė Sąjungos teismų priežiūra, o nacionaliniai teismai civilinėse bylose, susijusiose su žalos atlyginimu, prireikus turi nustatyti žalą ir priežastinį ryšį. Trumpai tariant, manau, kad *Rechtbank* jurisdikcija nėra apribota, tačiau jis ją įgyvendina atsižvelgdamas į paprastą nacionalinių ir Sąjungos teismų funkcijų padalijimą.

46. Sprendime *Masterfoods ir HB*¹⁷ Teisingumo Teismas turėjo progą apibrėžti Komisijos sprendimų, priimtų pagal EB 81 straipsnio 1 dalį (dabar – SESV 101 straipsnio 1 dalis), apimtį. Šio sprendimo turinys vėliau buvo įtrauktas į Reglamento Nr. 1/2003 dėl konkurencijos taisyklių įgyvendinimo 16 straipsnį. Trumpai tariant, minėtu sprendimu ir teisės norma nustatoma pareiga visoms nacionalinės valdžios institucijoms, įskaitant nacionalinius teismus, nepriimti sprendimų, neatitinkančių Komisijos sprendimo, priimto pagal EB 81 straipsnį (dabar – SESV 101 straipsnis)¹⁸. Kitaip tariant, Komisijos sprendimai, priimti remiantis minėtomis teisės normomis, nacionaliniams teismams yra *privalomi*¹⁹.

47. Iš tikrųjų Sprendime *Masterfoods ir HB* neatsakyta į svarbius klausimus, kurie labai padėtų apibrėžti Komisijos sprendimų konkurencijos srityje privalomąjį pobūdį. Atitinkamai neaišku, ar toks poveikis daromas ir sprendimo rezoliucinei daliai, ar visam jo turiniui, įskaitant faktinių aplinkybių vertinimą. Teismo posėdyje Komisija, atsakydama į Teisingumo Teismo klausimus, pareiškė, kad jos sprendimai neįpareigoja viešosios valdžios institucijų visais aspektais, tačiau tokių aspektų nepatiksino. Bet kuriuo atveju ir tiek, kiek tai svarbu šioje byloje, panašu, kad neginčijama, jog sprendime nurodytų neteisėtų veiksmų konstatavimas įpareigoja nacionalinius teismus. Ši išvada yra bet kurio pagal nacionalinę teisę pateikto ieškinio dėl deliktinės atsakomybės pagrindas, o viena iš būtinųjų deliktinės atsakomybės sąlygų yra neteisėtas žalos padarymas.

48. Esant tokiai situacijai, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas gali turėti rimtą pagrindą *a priori* turėti įtarimų, kai ieškinį pateikia viešosios valdžios institucija, kuri su visomis iš to išplaukiančiomis pasekmėmis prieš tai pati buvo konstatavusi neteisėtus veiksmus, kuriais grindžiamas ieškinys. Tačiau, kaip teisingai savo rašytinėse pastabose nurodo Komisija, minėta aplinkybė nustoja būti problemiška, kai dėl sprendimo, kuriuo konstatuojamas pažeidimas, yra galimybė pasinaudoti

16 — Žr., be kita ko, EŽTT sprendimus, priimtus bylose: *Van de Hurk prieš Nyderlandus* – 288 (19.4.94) 45–55 punktai; *Terra Woningen B.V. prieš Nyderlandus* – Rink. 1996-VI, (25 skyrius) (17.12.96) 51–55 punktai; *Sigma Radio Television Ltd prieš Chypre*, Nr. 32181/04 ir 35122/05 (5 skyrius) – (21.7.11) 147–169 punktai.

17 — 2000 m. gruodžio 14 d. Sprendimas *Masterfoods ir HB* (C-344/98, Rink. p. I-11369).

18 — Teisingumo Teismo teigimu (vėliau šis tekstas buvo įtrauktas į Reglamento Nr. 1/2003 16 straipsnį), „kai nacionaliniai teismai priima sprendimus dėl susitarimų ar veiksmų, jau esančių Komisijos sprendimo objektu, jie negali priimti sprendimų, kurie prieštarautų Komisijos priimtam sprendimui, net jei pastarasis sprendimas prieštarautų nacionalinio pirmosios instancijos teismo sprendimui“ (minėto Sprendimo *Masterfoods ir HB* 52 punktas). Šis klausimas buvo sprendžiamas net tais atvejais, kai Komisija dar nebuvo priėmusi sprendimo (1991 m. vasario 28 d. Sprendimo *Delimitis*, C-234/89, Rink. p. I-935, 47 punktas).

19 — Tokios išvados, atsižvelgiant į sprendimus konkurencijos srityje, buvo laikomasi kai kuriose valstybėse narėse. Pavyzdžiui, Vokietijos Federacinėje Respublikoje visų valstybių narių nacionalinės valdžios institucijų sprendimai privalomi taip pat, kaip ir Komisijos sprendimai pagal 1998 m. liepos 26 d. *Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen* 33 straipsnio 4 dalį. Šis principas atspindėtas ir Jungtinės Karalystės teisės aktuose, konkrečiai kalbant, *Competition Act 1998* 47A(9), 47B(5), 58 ir 58A skyriuose.

veiksminga gynybos priemonė Sąjungos teismuose. Iš tiesų nacionalinio teismo kompetencija galėtų būti nepagrįstai apribota, jeigu jis prarastų teisę pripažinti arba užginčyti išvadą dėl neteisėtų veiksmų buvimo priimdamas sprendimą dėl žalos atlyginimo. Tačiau taip nėra šioje byloje dėl toliau nurodytų priežasčių.

49. Pirma, nacionalinis teismas neturi teisės netaikyti Komisijos sprendimo arba spręsti dėl jo galiojimo ne tik dėl to, kad Sprendime *Masterfoods ir HB* taip buvo nustatyta, tačiau ir dėl to, kad pagal nusistovėjusią teismo praktiką, pradedant sprendimu byloje *Foto-Frost*²⁰, nacionalinės viešosios valdžios institucijoms draudžiama spręsti dėl Sąjungos aktų galiojimo. Teisės, kiek tai susiję su sprendimo dėl galiojimo priėmimu, monopolis – jį turi tik Sąjungos teismai – būtų pažeistas, jei nagrinėdamas bylą dėl žalos atlyginimo nacionalinis teismas keltų klausimą, ar ankstesniame Komisijos sprendime padaryta išvada dėl neteisėtų veiksmų buvimo yra teisinga. Šiuo atveju pagal Sąjungos teisės sistemą nacionaliniam teismui suteikiama teisė pateikti Teisingumo Teismui prejudicinį klausimą dėl sprendimo galiojimo, taip išsaugant tokio nacionalinio teismo nepriklausomumą, taip pat – Sąjungos teisės šaltinių sistemos vieningumą ir nuoseklumą²¹.

50. Be to, šalys, kurioms šis sprendimas daro poveikį ir kurios yra atsakovės pagrindinėje byloje, visuomet turėjo teisę pateikti ieškinį dėl panaikinimo Bendrajam Teismui ir paskutinėje instancijoje Teisingumo Teismui. Kaip žinoma, ieškinys dėl panaikinimo yra priemonė vykdyti teisminę priežiūrą, leidžianti visiškai persvarstyti skundžiamą teisės aktą. EB 230 straipsnio 2 dalyje (dabar – SESV 263 straipsnio 2 dalis) nurodyti motyvai yra pakankamai plačiai suformuluoti, kad leistų atlikti visų akto elementų teisminę priežiūrą²². Tai, kad Teisingumo Teismo ir Bendrojo Teismo praktikoje Komisijai pripažįstama diskrecija atlikti techninį vertinimą, nereiškia, kad teismo priežiūra yra minimali, kaip savo rašytinėse pastabose teigė įmonės atsakovės. Tokia diskrecija priimti sprendimą pripažįstama įvairiose teisės sistemose, kurioms atstovaujama Sąjungoje, būtent administracinėje justicijoje; naudojantis šia diskrecija administracijos atžvilgiu vykdoma priežiūra yra susijusi su teisės klausimais, o techninių aspektų analizė grindžiama akivaizdžia klaida²³. Be to, tokios teismo priežiūros valstybėse narėse apimtis ir intensyvumas atitinka EŽTK reikalavimus²⁴. Taigi Sąjungos teismų atlikta Komisijos sprendimų, priimtų pagal EB 81 straipsnio 1 dalį (dabar – SESV 101 straipsnio 1 dalis), peržiūra bendruoju požiūriu sudaro visapusišką teismo priežiūrą, kuri, jei sprendimas būtų nepagrįstas, teisės subjektui garantuotų veiksmingą teisminę apsaugą.

51. Taigi pateikus šias pastabas matyti, kad nacionaliniai teismai, susidūrę su Komisijos sprendimu, turi įvairių galimybių, kai nagrinėja civilinį ieškinį dėl žalos atlyginimo.

20 — 1987 m. spalio 22 d. sprendimo (314/85, Rink. p. I-4199) 12–20 punktai.

21 — Žr., be kita ko, 1991 m. vasario 21 d. Sprendimo *Zuckerfabrik Süderdithmarschen ir Zuckerfabrik Soest* (C-143/88 ir C-92/89, Rink. p. I-415) 17 punktą; 2000 m. kovo 21 d. Sprendimo *Greenpeace France ir kt.* (C-6/99, Rink. p. I-1651) 54 punktą; 2006 m. sausio 10 d. Sprendimo *IATA ir ELFAA* (C-344/04, Rink. p. I-403) 27 punktą; 2010 m. birželio 22 d. Sprendimo *Melki ir Abdeli* (C-188/10 ir C-189/10, Rink. p. I-5667) 54 punktą ir 2011 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *Air Transport Association of America ir kt.* (C-366/10, Rink. p. I-13755) 47 punktą.

22 — Šiuo tikslu taisyklė, kuria vadovavosi Teisingumo Teismas, bendrais bruožais gali būti suformuluota taip: „kai Bendrijos institucija, vykdydama savo funkcijas, turi atlikti kompleksinius vertinimus, šiuo tikslu ji turi didelę diskreciją, kurią vykdam taikoma ribota teismo priežiūra, tačiau tai nereiškia, kad Bendrijos teismas savo faktinių aplinkybių vertinimą pakeičia šios institucijos vertinimu. Tokiais atvejais Bendrijos teismas taip turi apsiriboti faktinių aplinkybių tikslumo ir šios institucijos remiantis minėtomis aplinkybėmis padarytų teisinių išvadų įvertinimu ir pirmiausia įvertinti, ar šios institucijos veiksmuose nėra akivaizdžios klaidos ar piktnaudžiavimo įgaliojimais, taip pat, ar ji akivaizdžiai neviršijo savo diskrecijos ribų (1966 m. liepos 13 d. Sprendimas *Consten ir Grundig prieš Komisiją*, 56/64 ir 58/64, Rink. p. 429; 1976 m. sausio 22 d. Sprendimo *Balkan-Import Export*, 55/75, Rink. p. 19, 8 punktas; 1983 m. liepos 14 d. Sprendimo *Øhrgaard ir Delvaux prieš Komisiją*, 9/82, Rink. p. 2379, 14 punktas; 1985 m. liepos 11 d. Sprendimo *Remia ir kt. prieš Komisiją*, 42/84, Rink. p. 2545, 34 punktas; 1993 m. birželio 15 d. Sprendimo *Matra prieš Komisiją*, C-225/91, Rink. p. I-3203, 24 ir 25 punktai ir 1998 m. gegužės 5 d. Sprendimo *National Farmers' Union ir kt.*, C-157/96, Rink. p. I-2211, 39 punktas).

23 — Dėl visų pastabų žr. M. Fromont *Droit administratif des États européens*, PUF, Paryžius, 2006, p. 200 ir paskesni.

24 — Žr. EŽTT sprendimus: Sprendimo *Jussila prieš Suomiją*, Nr. 73053/01, 2006-XIV – (2006 11 23) 57 punktą; Sprendimo *Bryan prieš Jungtinę Karalystę* – 335-A (1995 11 22) 44–47 punktus ir Sprendimo *Tsfayo prieš Jungtinę Karalystę*, Nr. 60860/00 – (2006 11 14) 46 punktą.

52. Pirmiausia, kaip pažymėta šios išvados 47 straipsnyje, nacionalinis teismas, jei abejoja dėl sprendimo teisėtumo, turi teisę pateikti prejudicinį klausimą dėl Komisijos sprendimo galiojimo. Antra, jei sprendimas yra skirtas konkrečiam asmeniui, toks asmuo privalo pateikti Bendrajam Teismui ieškinį, skirtą užginčyti tokio sprendimo galiojimą²⁵. Tokiu atveju, kaip ir šioje byloje, nacionalinis teismas turėtų teisę sustabdyti bylos nagrinėjimą, kol Sąjungos teismas priims galutinį sprendimą. Tai galima suprasti iš minėto Reglamento Nr. 1/2003 16 straipsnio 1 dalies, kurioje nustatyta, kad nacionaliniai teismai turėtų „įvertinti, ar reikia sustabdyti bylą“, kai jie gali priimti „sprendimus, kurie prieštarautų sprendimui, Komisijos ketinamam priimti jos pradėtoje byloje“. Todėl jei *Rechtbank* turėtų abejonių dėl sprendimo galiojimo, be to, pastebėtų, kad dėl jo pateiktas ieškinys Sąjungos teismuose, sustabdžius nacionalinės bylos nagrinėjimą būtų išvengta bet kokios rizikos, kad Sąjungos teismo ir Belgijos teismo priimti sprendimai vienas kitam prieštarautų.

53. Šia išvada nustatomas ne tik teisinio saugumo reikalavimas, bet ir lojalaus bendradarbiavimo principas. Minėtame Sprendime *Masterfoods ir HB* Teisingumo Teismas nurodė, kad „jei sprendimas nacionalinio teismo nagrinėjamoje byloje priklauso nuo Komisijos sprendimo galiojimo, atsižvelgiant į pareigą lojaliai bendradarbiauti nacionalinis teismas, kad išvengtų minėtam sprendimui prieštaraujančio sprendimo, turi sustabdyti bylos nagrinėjimą, kol Bendrijos teismai priims galutinį sprendimą, susijusį su ieškiniu dėl panaikinimo, nebent jis mano, kad remiantis bylos aplinkybėmis yra pagrindas pateikti Teisingumo Teismui prejudicinį klausimą dėl Komisijos sprendimo galiojimo“²⁶. Teisingumo Teismo teigimu, ši pareiga sustabdyti bylos nagrinėjimą išplaukia iš to, kad „Bendrijos konkurencijos taisyklių taikymas grindžiamas lojalaus bendradarbiavimo tarp, viena vertus, nacionalinių teismų ir, kita vertus, Komisijos ir Bendrijos teismų, pareiga, kurią įgyvendinant kiekvienas subjektas turi vykdyti Sutartyje nustatytas funkcijas“²⁷.

54. Apibendrinant galima manyti, kad nors *Rechtbank* privalo atsižvelgti į Komisijos sprendime padarytą išvadą, kurioje konstatuojami neteisėti veiksmai, tai nereiškia, kad teisminė priežiūra yra apribojama ir šalys neturi teisės kreiptis į „teismą“. Atvirkščiai, *Rechtbank* turi nuspręsti dėl žalos, kurią šiuo atveju patyrė Sąjunga, ir įvertinti jos dydį, prieš tai nustatęs priežastinį ryšį – vykdant šį uždavinį reikalinga išsami ir kompleksinė teisminė analizė. Jei kiltų abejonių dėl Komisijos sprendimo galiojimo, nors ir negali ginčyti jo turinio dėl Sąjungos teismų turimo priežiūros monopolio, tokiomis aplinkybėmis, kaip susiklostė šioje byloje, jis visuomet turi teisę sustabdyti bylos nagrinėjimą, kol Bendrasis Teismas arba Teisingumo Teismas patvirtins, kad toks sprendimas galioja. Taigi, galima daryti išvadą, kad *Rechtbank* jurisdikcija nebuvo apribota ir iš atsakovių nebuvo atimta teisė kreiptis į visišką jurisdikciją turintį teismą. Atvirkščiai, kaip dviejų teisės sistemų, kurios tarpusavyje sąveikauja ir kuriose atitinkamai numatytos savitos galiojimo priežiūros procedūros, pasekmė, procesas atspindi dviejų jurisdikcijų funkcijų pasidalijimą – Sąjungos ir nacionalinės, kurios atitinkamai įpareigotos priimti sprendimus pagal joms suteiktą atitinkamą kompetenciją.

55. Galiausiai atsižvelgdamas į pateiktus argumentus manau, kad Chartijos 47 straipsnis, kiek tai susiję su teise kreiptis į teismą, turi būti aiškinamas taip, kad juo nedraudžiama nacionaliniam teismui priimti sprendimą dėl ieškinių, kuriuo prašoma atlyginti Sąjungos patirtą žalą, kai neteisėti veiksmai, dėl kurių atsirado žala, buvo konstatuoti Komisijos sprendimu, priimtu pagal EB 81 straipsnio 1 dalį (dabar – SESV 101 straipsnio 1 dalis).

25 — Reikia turėti omenyje, kad jei su sprendimu tiesiogiai ir individualiai susijęs asmuo jo neapskundžia Sąjungos teismuose, pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką jis netenka teisės prašyti pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą dėl galiojimo (žr., be kita ko, 1994 m. kovo 9 d. Sprendimo *TWD Textilwerke Deggendorf*, C-188/92, Rink. p. I-833, 23 punktą ir 1999 m. rugsėjo 14 d. Sprendimo *Komisija prieš AssiDomän Kraft Products ir kt.*, C-310/97 P, Rink. p. I-5363, 60 ir paskesnius punktus).

26 — Minėto Sprendimo *Masterfoods ir HB* 57 punktas.

27 — Minėto Sprendimo *Masterfoods ir HB* 56 punktas.

B – Civilinio proceso šalių procesinio lygiateisiškumo principas

56. Galiausiai prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar tai, kad Komisija disponuoja informacija, surinkta vykdant pažeidimo tyrimo procedūrą, kuria, beje, nedisponuoja visos atsakovės, nes ji gali sudaryti profesinę paslaptį, pažeidžia šalių procesinio lygiateisiškumo principą, kaip jis suprantamas pagal Chartijos 47 straipsnį ir EŽTK 6 straipsnį.

57. Šalių procesinio lygiateisiškumo principas, kaip Chartijos 47 straipsnio garantuojamos pagrindinės teisės į veiksmingą teisinę gynybą dalis, jau nuo seno sudaro Sąjungos teisės sistemos dalį. Šį principą patvirtino ne tik Sąjungos teismai²⁸, jis buvo patvirtintas ir Komisijos procedūrose dėl sankcijų skyrimo²⁹, ir nacionaliniuose procesuose, kuriuose taikoma Sąjungos teisė³⁰. Dabar turime sutelkti dėmesį į šį paskutinį aspektą – šioje srityje Teisingumo Teismas tvirtai vadovaujasi EŽTT praktika.

58. EŽTT teigimu, šalių procesiniu lygiateisiškumu siekiama užtikrinti pusiausvyrą tarp proceso šalių ir garantuoti, kad bet kuri proceso šalis galėtų susipažinti ir užginčyti kiekvieną teismui pateiktą dokumentą. Žalą, kurią sukelia pažeista pusiausvyra, paprastai turi įrodyti ją patyręs asmuo³¹. Taip pat pagal vadinamąją „įsivaizdavimo teoriją“ („teoría de las apariencias“), kuri taikoma šalių procesinio lygiateisiškumo principui nuo Sprendimo *Kress prieš Prancūziją*³², EŽTT nusprendė, kad ir objektyvaus bei abstraktaus disbalanso gali pakakti siekiant konstatuoti šalių procesinio lygiateisiškumo principo pažeidimą³³. Ši teismo praktika iš esmės buvo taikoma nacionaliniuose baudžiamuosiuose procesuose, tačiau taip pat, nors ir rečiau, civiliniuose, darbo ginčų ir administraciniuose procesuose³⁴.

59. Teisingumo Teismas pripažino šią teismo praktiką ir daugeliu atvejų pritaikė EŽTT nustatytas garantijas³⁵. Nors nepanašu, kad Teisingumo Teismas praktiškai būtų su entuziazmu vadovavęsis vadinamąja „įsivaizdavimo teorija“ ir daugeliu atvejų jis reikalauja faktinės žalos, atsiradusios dėl pažeistos pusiausvyros tarp šalių, įrodymų, akivaizdu, kad jo teikiamos apsaugos lygis iš esmės yra toks pats kaip ir EŽTT³⁶.

60. Taikant minėtą teismo praktiką šioje byloje pateiktas klausimas yra susijęs su labai konkrečiais aspektais. Pirma, keliamas klausimas dėl Komisijos, kaip Sąjungos atstovės Belgijos teismuose, teisės susipažinti su bylos medžiagoje esančia informacija, kuria remiantis priimtas sprendimas dėl EB 81 straipsnio 1 dalies (dabar SESV 101 straipsnio 1 dalis) pažeidimo. Atsakovės pagrindinėje byloje teigia, kad Komisija galėjo taip išdėstyti sprendimo tekstą, kad užsitikrintų sėkmę, jei vėliau būtų

28 — Žr., be kita ko, 2000 m. vasario 4 d. Nutarties *Emesa Sugar* (C-17/98, Rink. p. I-665) 8, 9 ir 18 punktus ir 2000 m. vasario 10 d. Sprendimo *Deutsche Post* (C-270/97 ir C-271/97, Rink. p. I-929) 30 punktą.

29 — Žr., be kita ko, 2002 m. kovo 20 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *LR AF 1998 prieš Komisiją* (T-23/99, Rink. p. II-1705) 171 punktą.

30 — Žr., be kita ko, 2008 m. spalio 9 d. Sprendimo *Katz* (C-404/07, Rink. p. I-7607) 49 punktą ir 2006 m. gegužės 2 d. Sprendimo *Eurofood IFSC* (C-341/04, Rink. p. I-3813) 66 punktą.

31 — Žr., be kita ko, sprendimus *Neumeister prieš Austriją* – 8 (1968 6 27); *Delcourt prieš Belgiją* – 11 (1970 1 17); *Borgers prieš Belgiją* – 214-B (1991 10 30); *Dombo Beheer B.V. prieš Nyderlandus* – 274 (1993 10 27).

32 — EŽTT Sprendimas *Kress prieš Prancūziją*, Nr. 39594/98, 2001-VI – (2001 6 7). Dėl įsivaizdavimo teorijos ir jos taikymo šalių procesinio lygiateisiškumo principui EŽTT praktikoje žr. R. Alonso García „El enjuiciamiento por el Tribunal Europeo de Derechos Humanos del funcionamiento contencioso del Conseil d'État y del Tribunal de Justicia de las Comunidades Europeas (en concreto, del papel desempeñado, respectivamente, por el Comisario del Gobierno y por el Abogado General)“, *Revista Española de Derecho Europeo*, 2002, Nr. 1, p. 1 ir paskesni. A. Santamaría Dacal „El Tribunal de Estrasburgo, el commissaire du gouvernement y la tiranía de las apariencias“, *Revista de Administración Pública*, Nr. 157, 2002.

33 — Ankstesnėje išnašoje minėto Sprendimo *Kress* 85 punktas.

34 — Žr., be kita ko, sprendimus *Feldbrugge prieš Nyderlandus* – 99 (1986 5 29); *Bendenoun prieš Prancūziją* – 284 (1994 2 24); *Hentrich prieš Prancūziją* – 296-A (1994 9 22); *Miailhe prieš Prancūziją* (Nr. 2) – Rink. 1996-IV, 16 t. (1996 9 26).

35 — Žr., be kita ko, 2007 m. birželio 26 d. Sprendimo *Ordre des barreaux francophones et germanophone ir kt.* (C-305/05, Rink. p. I-5305) 31 punktą; 2009 m. gruodžio 2 d. Sprendimo *Komisija prieš Airiją ir kt.* (C-89/08 P, Rink. p. I-11245) 52 ir paskesnius punktus ir 2009 m. gruodžio 17 d. Sprendimo *M prieš EMEA* (Peržiūra) (C-197/09 RX-II, Rink. p. I-12033) 39 ir 40 punktus.

36 — Šį kontrastą patvirtina minėto EŽTT sprendime *Kress prieš Prancūziją* ir minėtoje Teisingumo Teismo nutartyje *Emesa Sugar* pateikto pagrindimo palyginimas. Teisingumo Teismas, susidūręs su sunkumais atsakant į generalinio advokato išvadą, sutelkia dėmesį į ieškovės faktiškai patirtą žalą ir nemini „įsivaizdavimo teorijos“. Tačiau tai nereiškia, kad apsaugos lygmuo yra mažesnis nei EŽTT teikiama apsauga, nes po kelerių metų EŽTT patvirtino Teisingumo Teismo byloje *Emesa Sugar* padarytą išvadą (žr. Sprendimą *Cooperatieve Producentenorganisatie van de Nederlandse Kokkelvisserij U.A. prieš Nyderlandus*, Nr. 13645/05, EŽTT 2009 – (2009 1 20)).

pateiktas civilinis ieškinys dėl žalos atlyginimo. Antra, atsakovės ginčija Komisijos privilegijuotą padėtį nacionaliniame procese, grindžiamą tuo, kad ji yra sprendimą, kuriuo konstatuojami neteisėti veiksmai, priėmusi institucija. Galiausiai atsakovės pažymi, kad bylos medžiagoje esanti informacija, įskaitant tą, kuriai taikoma profesinė paslaptis, nėra prieinama visoms atsakovėms, todėl, kiek tai susiję su informacija, Komisija turi pranašumą, o tai pažeidžia pusiausvyrą, kuri turi egzistuoti tarp proceso šalių.

61. Siekiant atsakyti į pirmą iš prieštaravimų, susijusių su šalių procesinio lygiateisiškumo principu, pirmiausia pažymėtina, kad atsakovių nurodyta informacija, kuria disponavo Komisija, nacionaliniam teismui nebuvo pateikta. Tai aišku iš nutarties, kuria prašoma priimti prejudicinį sprendimą, ir Teisingumo Teismui pateiktų rašytinių ir žodinių pastabų. Taigi ginčijama informacija sudaro Komisijos dispozicijoje esančios bylos medžiagos, kurios turinys, nuslepiančios atsakovių, nebuvo perduotas nacionaliniam teismui, dalį.

62. Ši aplinkybė daro esminį poveikį bylos analizei atsižvelgiant į EŽTT praktiką, nes reikia priminti, kad pagal šią praktiką nustatytas disbalansas turi kaip nors atsispindėti teismo veiksmuose. Kitaip tariant, nelygybė matyti, kai *teismas* disponuoja veiksminga ir objektyvia informacija, kuri vienai šaliai suteikia pranašumą prieš kitą, o pastaroji neturi veiksmingų priemonių tai užginčyti.

63. Šios bylos aplinkybėmis nebuvo įrodyta, kad, be viešo sprendimo, šioje pagrindinėje byloje buvo pateikta kita iš ankstesnių procedūrų Komisijos turima informacija. Toliau dėmesį sutelksiu į specifinį konfidencialios informacijos naudojimą pagrindinėje byloje, bet šiuo metu pakanka pridurti, kad jei šis kaltinimas pasitvirtins, Komisijos gynybos strategijos sėkmė priklausys nuo jos ieškinyje pateiktų argumentų pagrįstumo ir faktų, kuriuos ji pateiks atitinkamame civiliniame procese, svarbos. Jei informacija, kuri domina atsakoves, pateikiama ieškinyje arba kaip dokumentinis įrodymas, jos visuomet turi galimybę ją išnagrinėti ir užginčyti (nepažeidžiant Komisijos teisės pateikti prieštaravimus atsižvelgiant į konfidencialumo pareigą, kurią aptarsiu vėliau). Jei, atvirkščiai, minėta informacija civiliniame procese nepateikiama, teismui sunku pažeisti pusiausvyrą vienos kurios proceso šalies naudai. Todėl manau, kad Komisija paprasčiausiai vykdant ankstesnį tyrimą surinkusi atitinkamą informaciją *a priori* neįgyja pranašumo, kuris pažeistų šalių procesinio lygiateisiškumo principą.

64. Pateikdamos antrąjį prieštaravimą, susijusį su šalių procesinio lygiateisiškumo principu, atsakovės teigia, kad Komisijos teisė priimti privalomus sprendimus, kuriais iš anksto konstatuojami neteisėti veiksmai pagrindinėje byloje, pažeidžia pusiausvyrą procese, o tai prieštarauja EŽTK 6 straipsniui. Konkrečiai kalbant, pagrindinės bylos šalys pabrėžė Sprendimo *Yvon prieš Prancūziją* svarbą³⁷; jame EŽTT konstatavo, kad Prancūzijos vyriausybės komisaro įsikišimas į teisminę peržiūrą, atliekamą gavus skundą dėl kompensacijos už privačios nuosavybės prievartinį nusavinimą nustatymo, pažeidė EŽTK 6 straipsnį. Šioje byloje EŽTT ypač atsižvelgė į tai, kad Prancūzijos vyriausybės komisaro užimta pozicija padarė poveikį teismo vertinimui. Nors vyriausybės komisaro siūloma suma nebuvo privaloma teismui, EŽTT pažymėjo, kad pagal Prancūzijos teisę teismas turėjo tiek pirmojoje tiek apeliacinėje instancijose „konkrečiai“ nurodyti motyvus, kodėl neatsižvelgė į komisaro pasiūlymą³⁸.

65. Be šios aplinkybės, EŽTT atsižvelgė į tai, kad teisės subjektas, šiuo atveju asmuo, kurio privati nuosavybė buvo prievarta nusavinta, turėjo gintis ne tik nuo jo privačią nuosavybę nusavinančios administracinės institucijos, bet ir nuo vyriausybės komisaro. Dėl pastarojo EŽTT pažymėjo, kad komisaras disponavo svarbia informacija, kurios asmuo, kurio privati nuosavybė buvo prievarta nusavinta, nežinojo³⁹.

37 — EŽTT sprendimas *Yvon prieš Prancūziją*, Nr. 44962/98, 2003-V – (2003 4 4).

38 — Ten pat, 36 punktas.

39 — Ten pat, 37 punktas.

66. Šių trijų aplinkybių (daroma įtaka teismui, dviguba administracijos gynyba ir prieiga prie informacijos) derinys, bet ne kiekviena aplinkybė atskirai, EŽTT manymu, lėmė EŽTK 6 straipsnio pažeidimą.

67. Pakanka priminti bylos *Yvon prieš Prancūziją* aplinkybes, kad būtų galima padaryti išvadą, jog minėtas sprendimas neleidžia kvestionuoti Komisijos vaidmens pagrindinėje byloje. Be to, kaip nurodyta, tai, kad teismo laisvei priimti sprendimą darė įtaką vyriausybės komisaro įsikišimas, nebuvo vienintelė aplinkybė, į kurią atsižvelgė EŽTT, kai konstatavo EŽTK 6 straipsnio pažeidimą. Atvirkščiai, bendras aplinkybių derinys, o ne kiekviena iš šių aplinkybių atskirai lėmė teisės pažeidimą. Taip pat, kaip nurodyta šios išvados 50 ir 52 punktuose, tai, kad Komisijos sprendimas įpareigoja nacionalinį teismą, yra normalus funkcijų pasidalijimo tarp Sąjungos teismų ir valstybių narių teismų padarinys, o dėl to atsirandantys šio nacionalinio teismo apribojimai pašalinami vykdant sprendimo teisminę priežiūrą pasinaudojant Sutartyje nustatytais teisių gynybos būdais.

68. Trečia ir galiausiai, kiek tai susiję su tuo, kad Komisijos tarnybos, turinčios kompetenciją nagrinėti bylą, kurioje gali būti taikomos sankcijos, yra tos pačios, kurios įpareigtos pateikti ieškinį dėl žalos atlyginimo, manau, jog tokią kritiką galima lengvai atmesti. Įmonės atsakovės teigia, kad pateikdama ieškinį dėl žalos atlyginimo Komisija visuomet turi privilegijuotą prieigą prie bylos medžiagos, susijusios su pažeidimu, įskaitant duomenis, kuriems taikoma profesinė paslaptis, nes galiausiai ji yra kolegiali institucija, daugelį sprendimų priimanti dalyvaujant visiems jos nariams. Taigi, atsakovių įsitikinimu, asmuo, galiausiai atsakingas už sprendimo, kuriuo konstatuojamas pažeidimas, priėmimą, taip pat yra asmuo, atsakingas už ieškinio dėl žalos atlyginimo pateikimą Sąjungos vardu. Iš to matyti, kad ieškinys dėl atsakomybės pripažinimo visuomet bus pateiktas turint neginčijamą pranašumą atsakovių atžvilgiu.

69. Šis argumentas taip pat neįtikina, nes reikalauja iš Komisijos pateikti *probatio diabolica*, o tai padaryti yra sunku. Savo rašytinėse pastabose Komisija paaikšino, kad teisės tarnybos, įpareigtos parengti ieškinį dėl žalos atlyginimo, dirbo atskirai nuo tarnybų, kurios atitinkamu momentu nagrinėjo bylą, susijusią su pažeidimu. Ji tai patvirtino teismo posėdyje; jos atstovo teigimu, tai yra įprasta praktika, kuri susijusi ne tik su atvejais, kai Komisija dalyvauja nacionaliniame procese, bet bendriau su bet kokiais procesais, kai konfidenciali informacija gali būti naudojama kitiems tikslams nei tie, dėl kurių ji buvo pateikta⁴⁰. Ši praktika atspindėta teisės akte, būtent Reglamento Nr. 1/2003 28 straipsnyje, kuriame nustatyta, kad per pažeidimo tyrimo procedūrą gauta informacija „naudojama tik tam tikslui, kuriam ji buvo gauta“⁴¹.

70. Jei Komisija kiekvienoje byloje būtų įpareigota įrodyti, kokių priemonių ėmėsi, kad garantuotų tinkamą rengiant bylos medžiagą gautos informacijos naudojimą, tai sudarytų reikalavimą įrodyti elgesį, ko, kaip tai jau buvo pažymėta, reikalaujama pagal galiojančius teisės aktus. Šiomis aplinkybėmis būtų pagrįsta, jei įrodinėjimo našta tektų atsakovėms pagrindinėje byloje, kurios turėtų pateikti tinkamų įrodymų, kad Komisija, rengdama savo gynybą tokia civiliniame procese, kaip aptariamasis šioje byloje, neteisėtai naudojosi konfidencialia informacija. Kai taip yra Sąjungos valstybių narių nacionalinės teisės sistemose, teisės pažeidimo įrodinėjimo našta paprastai tenka šaliai, kuri jį nurodo. Šiuo atveju ši įrodinėjimo našta turi tekti atsakovėms pagrindinėje byloje, kurios nepateikė jokie įrodymo, kad Komisija neteisėtai pasinaudojo informacija, kuri buvo pridėta prie bylos medžiagos prieš pateikiant ieškinį *Rechtbank*.

40 — Žr. Komisijos Baltosios knygos dėl ieškinių atlyginti žalą, patirtą dėl Bendrijos antimonopolinių taisyklių pažeidimo [COM(2008) 165 galutinis, 2008 m. balandžio 2 d.] 2.9 punktą. Taip pat žr. Komisijos *Staff Working Document*, papildantį minėtą Baltąją knygą, p. 84 ir paskesni. Šiuo klausimu žr. M. Siracusa ir C. Rizza, *EU Competition Law*, III tomas, *Claeys & Casteels, Deventeris –Levenas*, 2012, p. 490 ir paskesni.

41 — Vis dėlto reikia atsižvelgti į minėto reglamento 12 ir 15 straipsniuose numatytas išimtis.

71. Galiausiai atsižvelgdamas į nurodytus argumentus manau, kad Chartijos 47 straipsnis, kiek tai susiję su teise į šalių procesinį lygiateisiškumą, turi būti aiškinamas taip, kad juo nedraudžiama Komisijai nacionaliniuose teismuose pateikti ieškinį dėl žalos atlyginimo, nors prieš tai ji pati atliko tyrimą dėl pažeidimo ir priėmė sprendimą, kuriuo remiantis pateiktas ieškinys.

VI – Išvada

72. Remdamasis tuo, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui į pateiktus prejudicinius klausimus atsakyti taip:

1. EB 282 straipsnis taikomas nacionalinėse bylose, kurios vis dar buvo nagrinėjamos 2009 m. gruodžio 1 d., ir nebūtina *a posteriori* reikalauti, kad Europos Sąjunga įvykdytų SESV 335 straipsnyje nustatytas atstovavimo sąlygas.

EB 282 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad juo nedraudžiama Europos Komisijai Europos Bendrijos vardu pateikti ieškinį dėl žalos atlyginimo, kurį palaiko įvairios Europos Bendrijos institucijos ir įstaigos.

2. Chartijos 47 straipsnis, kiek tai susiję su teise kreiptis į teismą, turi būti aiškinamas taip, kad juo nedraudžiama nacionaliniam teismui priimti sprendimą dėl ieškinio, susijusio su Europos Sąjungos patirta žala, kai neteisėti veiksmai, kuriais buvo padaryta žala, buvo nustatyti Europos Komisijos sprendimu, priimtu pagal EB 81 straipsnio 1 dalį (dabar – SESV 101 straipsnio 1 dalis).

Chartijos 47 straipsnis, kiek tai susiję su teise į šalių procesinį lygiateisiškumą, turi būti aiškinamas taip, kad juo nedraudžiama Europos Komisijai Europos Sąjungos vardu nacionaliniuose teismuose pateikti ieškinį dėl žalos atlyginimo, nors prieš tai Komisija pati atliko tyrimą dėl pažeidimo, po kurio priimtas sprendimas, kuriuo remiantis pateiktas ieškinys.